

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΠΡΩΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ	15
ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ	19

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Γενικές έννοιες και ορισμοί

1. Εισαγωγή	23
2. Εννοιολογικές διασαφηνίσεις	27
2.1 Το πρόγραμμα.....	27
2.1.1 Το αναλυτικό πρόγραμμα ή πρόγραμμα σπουδών (curriculum)	27
2.1.2 Το διδακτικό πρόγραμμα (teaching plan).....	29
2.2 Η διδασκαλία.....	29
2.2.1 Μοντέλα διδασκαλίας	30
2.2.2 Διδακτικές αρχές	30
2.3 Η μάθηση.....	35
2.3.1 Η έννοια και το περιεχόμενο της μάθησης.....	36
2.3.2 Παράγοντες που επηρεάζουν τη μάθηση	37
2.4 Τα στάδια (ή ιεραρχία) της μάθησης.....	38
2.5 Η διαδικασία της μάθησης	41
2.5.1 Μοντέλο επεξεργασίας των πληροφοριών.....	42
2.5.2 Ένα παράδειγμα	45
3. Τελικά σχόλια - περίληψη.....	46

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Τα χαρακτηριστικά των παιδιών και νέων με αναπηρία και Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες

1. Γενικά χαρακτηριστικά.....	49
1.1 Αναπτυξιακά χαρακτηριστικά	49
1.2 Νοητική ανάπτυξη.....	50

1.3 Σχολική μάθηση.....	50
1.4 Σχολική ετοιμότητα	51
1.5 Περιοχή της συμπεριφοράς	51
1.6 Η προοπτική τους ως ενηλίκων	52
1.7 Μερικές χρήσιμες παρατηρήσεις.....	52
2. Τα μαθησιακά χαρακτηριστικά των ατόμων με ΕΕΑ.....	53
3. Το αναπτυξιακό προφίλ των παιδιών με ΕΕΑ.....	53
4. Η μάθηση στα παιδιά με ΕΕΑ γενικά	55
5. Η επεξεργασία των πληροφοριών στα παιδιά με ΕΕΑ.....	58
6. Τελικά σχόλια - περίληψη.....	62

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Παρεμβάσεις και προσαρμογές που απαιτούνται για την εκπαίδευση των ατόμων με ΕΕΑ

1. Περιοχές στις οποίες παρεμβαίνουμε	63
1.1 Προσαρμογές στο περιβάλλον μάθησης	64
1.2 Προσαρμογές στο πρόγραμμα.....	69
1.3 Προσαρμογές στις στρατηγικές διδασκαλίας.....	71
2. Βασικές αρχές σχεδιασμού υποστηρικτικών προγραμμάτων.....	73
3. Τελικά σχόλια - περίληψη.....	76

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Αναλυτικό πρόγραμμα (ή πρόγραμμα σπουδών) για άτομα με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

1. Έννοια και ορισμός του αναλυτικού προγράμματος (ΑΠ).....	77
2. Σκοπός και επιδιώξεις του ΑΠ	78
2.1 Σκοπός	78
2.2 Ειδικότερες επιδιώξεις	80
3. Παράγοντες που επηρεάζουν το περιεχόμενο του ΑΠ	82
4. Διαδικασία σχεδιασμού του ΑΠ	85
5. Περιεχόμενο του ΑΠ.....	86
6. Το Πλαίσιο του Αναλυτικού Προγράμματος Ειδικής Αγωγής (ΠΑ-ΠΕΑ).....	88
6.1 Γενικό πλαίσιο	89

6.2 Συνοπτική περιγραφή του περιεχομένου κατά περιοχές	92
7. Ευελιξία και προσαρμοστικότητα: δύο βασικά χαρακτηριστικά του αναλυτικού προγράμματος <i>για</i> παιδιά με ΕΕΑ.....	95
8. Ένα άλλο δείγμα αναλυτικού προγράμματος	99
9. Τελικά σχόλια - περίληψη	101

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Ετήσιο Αναλυτικό Πρόγραμμα ή Πρόγραμμα τάξης

1. Έννοια - δομή - αναγκαιότητα του ετήσιου ΑΠ.....	103
2. Πώς σχεδιάζεται το ετήσιο ΑΠ.....	104
2.1 Αρχές και διαδικασία σχεδιασμού.....	104
2. Επιλογή των ενοτήτων: αρχές και αιτιολογία.....	106
2.3 Καθορισμός των σκοπών διδασκαλίας της ενότητας	107
2.4 Ανάλυση των ενοτήτων	107
2.5 Καθορισμός δραστηριοτήτων.....	108
2.6 Καθορισμός των μέσων και υλικών διδασκαλίας.....	110
2.7 Επιλογή και καθορισμός βασικού λεξιλογίου	111
2.8 Ένα παράδειγμα.....	113
3. Τελικά σχόλια - περίληψη.....	120

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Εβδομαδιαίο πρόγραμμα

1. Έννοια και περιεχόμενο του εβδομαδιαίου προγράμματος.....	121
2. Είναι αναγκαίο το εβδομαδιαίο πρόγραμμα;.....	122
3. Δείγμα εβδομαδιαίου προγράμματος.....	122
4. Τελικά σχόλια - περίληψη.....	126

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Διδακτικό πρόγραμμα

<i>Η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ</i>	127
1. Παράγοντες που επηρεάζουν τη διδασκαλία.....	127
2. Προϋποθέσεις σχεδιασμού της διδασκαλίας	128
3. Τα στάδια (ή ιεραρχία) της μάθησης	130

<i>ΤΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ (ΔΠ)</i>	131
1. Έννοια και η σημασία του ΔΠ.....	131
2. Τα βασικά στοιχεία του ΔΠ.....	132
2.1 Διδακτικός στόχος: η έννοια και η σημασία του.....	133
2.1.1 Πώς περιγράφεται ο διδακτικός στόχος.....	134
2.1.2 Επιλογή των διδακτικών στόχων.....	136
2.2 Τα υλικά διδασκαλίας.....	140
2.3 Οι δραστηριότητες.....	141
3. Σχεδιασμός των ΔΠ.....	142
3.1 Προϋποθέσεις σχεδιασμού των ΔΠ.....	142
3.2 Διαδικασία σχεδιασμού και εκτέλεσης των ΔΠ.....	143
4. Μοντέλα διδακτικών προγραμμάτων.....	144
<i>ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΤΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ (Teaching units)</i>	146
1. Λίγα λόγια για την ιστορία.....	146
2. Η έννοια και η σημασία του μοντέλου.....	149
3. Διαδικασία σχεδιασμού και περιεχόμενο του προγράμματος.....	150
3.1 Το στάδιο της προετοιμασίας.....	151
3.2 Το στάδιο του σχεδιασμού.....	151
3.3 Δείγματα διδακτικών προγραμμάτων.....	152
3.4 Παρατηρήσεις.....	156
<i>ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΤΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΕΡΓΟΥ (Task analysis)</i>	157
1. Ανάλυση έργου: έννοια και σημασία.....	157
1.1 Είναι απαραίτητο όλοι οι στόχοι να αναλύονται σε βήματα;..	158
1.2 Αναγκαίες διευκρινίσεις.....	159
2. Τα κύρια σημεία του προγράμματος με τη μέθοδο της ανάλυσης έργου.....	160
Μέρος πρώτο.....	160
Μέρος δεύτερο.....	162
<i>ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΣΕ ΒΗΜΑΤΑ</i>	165
1. Η λογική της ανάλυσης του στόχου.....	165
1.1 Παραδείγματα.....	166
1.2 Αναγκαίες διευκρινίσεις.....	168
1.3 Δείγματα προγραμμάτων.....	169
2. Τελικά σχόλια – περίληψη.....	172

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

Προωθημένες τεχνικές ανάλυσης των διδακτικών στόχων

1.	Γενικά	175
1.1	Αλυσιδωτή ανάλυση (Chaining)	176
1.1.1	Η προς τα εμπρός (forward) πορεία	176
1.1.2	Η προς τα πίσω (backward) πορεία.....	177
1.2	Σχηματοποίηση (Shaping)	178
1.3	Χωρίς λάθος διάκριση (Errorless discrimination).....	180
1.4	Βαθμιαία μείωση της βοήθειας (Fading).....	181
2.	Τελικά σχόλια - περίληψη.....	184

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

Το Τμήμα Ένταξης: Προγράμματα και στρατηγικές διδασκαλίας

1.	Η έννοια και η σημασία του	185
2.	Προκαταρκτικές εργασίες για τη λειτουργία του Τ.Ε.....	187
2.1	Διάγνωση και επιλογή των παιδιών.....	187
2.2.	Κατάρτιση διδακτικών ομάδων.....	188
3.	Τα προγράμματα του Τ.Ε.	190
3.1	Αναλυτικό πρόγραμμα.....	190
3.2	Διδακτικά προγράμματα.....	193
4.	Αξιολόγηση της προόδου	202
5.	Τελικά σχόλια - περίληψη.....	204

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

Μέθοδος διδασκαλίας

1.	Η άμεση διδασκαλία	205
1.1	Το πρόγραμμα Follow Through.....	205
1.2	Τα αποτελέσματα της έρευνας.....	206
1.3	Βασικές αρχές και χαρακτηριστικά της άμεσης διδασκαλίας (ΑΔ).....	207
1.4	Η διαδικασία της διδασκαλίας.....	208
1.5	Παραδείγματα – εφαρμογές	209
2.	Τελικά σχόλια - περίληψη.....	212

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11

Αξιολόγηση και καταγραφή της προόδου

1. Έννοια και σημασία της αξιολόγησης.....	213
2. Τεχνικές αξιολόγησης και καταγραφής της προόδου.....	214
2.1 Η τεχνική “Ναι - Όχι” και “Σωστό - Λάθος”.....	214
2.2 Η τεχνική «συνεχόμενα αρχεία».....	217
3. Κριτική προσέγγιση των τεχνικών καταγραφής της προόδου.....	222
4. Τελικά σχόλια - περίληψη.....	223

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12

Διάγνωση και αξιολόγηση των παιδιών

1. Έννοια – σκοπός – σημασία της διάγνωσης και αξιολόγησης	226
2. Παράγοντες που επέβαλαν την αξιολόγηση.....	228
3. Ένα γενικό πλαίσιο διάγνωσης και αξιολόγησης ή τι περιλαμβάνει	230
4. Διαδικασία αξιολόγησης.....	231
5. Μέσα και υλικά αξιολόγησης.....	232
5.1 Διαγνωστική / εκπαιδευτική αξιολόγηση.....	234
6. Εκπαιδευτική (ή παιδαγωγική) αξιολόγηση.....	234
6.1 Αρχική αξιολόγηση - τι περιλαμβάνει.....	235
7. Η μέθοδος της εκπαιδευτικής αξιολόγησης.....	237
8. Αξιολόγηση με βάση το Πλαίσιο Αναλυτικού Προγράμματος Ειδικής Αγωγής (ΠΑΠΕΑ).....	243
Τελικά σχόλια - Περίληψη.....	249

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13

Προϋποθέσεις που απαιτούνται για να είναι αποτελεσματική η διδακτική εργασία

1. Διαγνωστική αξιολόγηση και εκτίμηση των δεξιοτήτων.....	251
2. Η οργάνωση της τάξης.....	252
3. Ανάπτυξη προαπαιτούμενων δεξιοτήτων των παιδιών.....	253
3.1 Η προσοχή και ο χρόνος συγκέντρωσής της.....	253
3.2 Η βλεμματική επαφή των παιδιών με το δάσκαλο.....	254
3.3 Η ακρόαση και η ομιλία των παιδιών.....	255
3.4 Η δεξιότητα της συνεργασίας.....	255
3.4.1 Πώς η δεξιότητα της συνεργασίας βοηθά τα παιδιά.....	255

3.4.2 Τα στάδια ανάπτυξης της δεξιότητας συνεργασίας.....	256
3.5 Στρατηγικές ανάπτυξης των προαπαιτούμενων δεξιοτήτων ...	257
4. Η συνεργασία με τους γονείς.....	258
5. Ο κατάλληλος εκπαιδευτικός.....	259
5.1 Το στίλ του εκπαιδευτικού.....	260
5.2 Οι σχέσεις εκπαιδευτικού - μαθητών	261
5.3 Ο έλεγχος της μη λεκτικής συμπεριφοράς και επικοινωνίας του εκπαιδευτικού στην τάξη	263
5.4. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του εκπαιδευτικού	263
6. Τελικά σχόλια - περίληψη.....	264

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14

Από το σχολείο στην απασχόληση και στη ζωή.....	267
--	------------

ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική.....	281
Ξενόγλωσση.....	284

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΣΧΕΔΙΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ - ΕΦΑΡΜΟΓΗ	287
--	------------